

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Universitätsbibliothek Paderborn

De Perfectionibvs Moribvsqve Divinis Libri XIV

Lessius, Leonardus

Antverpiae, 1620

Cap. I. Quid sit Infinitas, & quomodo Deo co[n]ueniat.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-46817](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-46817)

DE
PERFECTIONIBVS
MORIBVSQVE
DIVINIS
LIBER PRIMVS
DE INFINITATE DEI.

CAPVT PRIMVM

Quid sit infinitum, & quomodo Deus conueniat.

Dicitur infinitum, est aliquid dici *infini-*
um. Primo, limitatione entis; Secundo,
in certo genere. Quod priore modo *infi-*
nitum est, absolute & omnibus modis in-
finitum est: quia totam entis amplitudi-
nem, quae in infinitum & sine termino
excurrit, in se continet, & se exaequat:
adeo vt nulla species, nulla perfectio in
tota eius amplitudine concipi possit, quae

*Dupliciter
dicitur ali-
quid infini-
tum.
Infinitum
absolute.*

in illo vel formaliter vel eminenter non contineatur. Quod ve-
ro in certo genere *infinitum* dicitur, tria requirit. Primo, vt forma-
liter vel eminenter contineatur omnem perfectionem, distinctio-
nem & mensuram possibilem vel imaginabilem in illo genere. Sec-
undo, vt series illarum perfectionum excurrat crescendo sine ter-
mino. Tercio, vt in illa interminabili serie non possit assignari ali-

*Infinitum in
certo genere
tria requirit*

A. quid

quid determinatum, quod non infinite superetur ab eo quod dicitur infinitum, ut sapientia infinita continet omnes sapientiae species, gradus, mensuras & distinctiones, quae suat vel possunt esse, vel animo concipi, (quae etiam sine termino excurrunt, siue intensiorem, siue extensionem consideres) & extendit se ad omnia intelligibilia, simplicia & complexa, existentia & non existentia, praesentia, praesentia, & futura. Pulchritudo infinita continet omnes species & gradus pulchritudinis, tam corporalis quam spiritualis, existentes & non existentes, passibiles & imaginabiles, qui etiam sine termino excurrunt. Idem dicendum de infinita magnitudine, duratione, intensiōe & multitudine. Infinita enim magnitudo continet in se omnes species & mensuras magnitudinum conceptibiles, quae sine termino excurrunt: quia nulla tam magna concipi potest, quin possit dari maior. Infinita duratio continet omnes mensuras durationum sine termino excurrentes & crescentes. Infinita graduum intensio continet omnem mensuram perfectionis gradualis imaginabilem intra illam speciem: ut si esset lux infinita, contineret lucem 10. graduum, & lucem 100. graduum, & 1000. graduum, & centum millium, & sic ulterius sine termino. Et multitudo infinita continet omnes numerorum species sine fine excurrentes & crescentes. Porro omnia quae in infinito continentur, sicut res positivae, determinatae, & limitatae, sed sine termino semper maiores & maiores, etiamsi maximis augmentis procedas singula augendo in millicuplum, vel per quadratam & cubicam rationem: neque unquam poterit deveniri ad aliquid tam magnum, quod non infinite excedatur. Ipsum verò quod *infinitum* dicitur, non semper est quid positivum.

Infinitum positivum.

Vnde rursus duplex *infinitum* distinguendum. Aliud enim est infinitum positivum, aliud negativum. *Positivum infinitum* est aliquid unum & determinatum, & in modum rei unius singularis & determinatae conceptibile, sed adeo perfectum, ut infinita in se eminenter contineat, quorum nullum illi unquam poterit exaequari, etiamsi sine fine in suo genere crescat, sicut de sapientia & pulchritudine infinite explicatum est. Tale etiam infinitum est meritum Christi, quia in ratione meriti adeo est magnum & perfectum, ut determinatas meritorum mensuras sine numero excurrentes & crescentes contineat, nullaque possit adeo magna meritorum mensura fingi in aliqua pura creatura, quin infinite à Christi merito vincatur. Nullum etiam adeo magnum praemium quin illi par esse queat.

Meritum Christi infinitum.

queat. Ad quod bene apprehendendum applicari potest multiplicatio graduum secundum species numerorum, vt supra ostensum.

Infinium negativum non est per se res aliqua positiva & determinata, sed est multitudo rerum determinatarum, sine termino & statu excurrentium & crescentium, siue in magnitudine, siue in duratione, siue in perfectione intensiua, siue in extensione obiectiua, siue in quavis alia rerum multitudine. Neutra ratio infiniti locum habet in rebus creatis. *Infinium enim negativum*, cum non habeat rationem rei vnius, & formaliter non sit quid posituum & determinatum, non potest esse terminus creationis, quæ cum sit actio positiva & determinata, ad aliquid posituum & determinatum tendere debet, neque aliud mente concipi potest. *Infinium positivum* (de reali & physica loquor) est Deo proprium, ratione eminentissimæ perfectionis, per quam infinitas perfectiones continere ac producere potest. quod quo modo intelligendum, amplius explicabitur lib. v. De omnipotentia. Dixi esse multitudinem rerum determinatarum, quia infinitum quod cernitur in partibus continui, non est proprie infinitum, cum non constet partibus determinatæ quantitatis in infinitum excurrentibus, sed finitis. Est tamen quoddam genus infiniti, quod *comparatiuum infinitum* vocare possumus, quod etiam suo modo est infinitum positivum: quia est res vnica ita perfecta, vt æquiualeat & melior sit infinitis rebus inferioris ordinis. Sic homo infinite melior est bestia: quia etiam si essent infinitæ bestia, imò infinitæ bestiarum species; tamen vnus homo melior & dignior esset omnibus illis simul sumptis. Simili modo bestia melior est infinitis plantarum speciebus. Sic etiam peccatum mortiferum est infinite peius peccato veniali: quia venialia quantumuis multa non possunt exæquare malitiam peccati mortiferi.

3 His positis, dicimus Deum esse absolute infinitum, quia Scriptura diuina tribuit ipsi absolutam infinitatem. Psal. 144. *Magnus Dominus & laudabilis nimis, & magnitudinis eius non est finis.* & Baruch 3. *Magnus est, & non habet finem, excelsus & impensus.* Denique eadem infinitas insinuat, vbi cumque Scriptura extollit ipsius *magnitudinem*, vel immensitatem, hæc enim loca intelligenda sunt de infinitate absoluta quoad omnia, & non tantum in certo genere: nimirum illum ita esse magnum in maiestate, potentia, sapientia, omni que perfectione, vt nihil maius cogitari possit, etiam si quis sine fine maiora & maiora animo concipiat. Si enim aliquid maius

cogitari posset, iam respectu illius non magnus esset Deus, sed parvus. Unde non esset absolute nec perfectissime magnus, ut Scriptura intendit, sed solum respectu aliquorum: neque verum esset, quod eius magnitudinis non sit finis. Porro *magnum* in Scriptura cum Deo tribuitur, non solum significat magnitudinem extensionis per omnia spatia, sed cuiuslibet perfectionis, ut sapientia, potentia, maiestatis, naturae, &c. Nam in omnibus quoad omnia Deus magnus est & immensus. Unde ad unam vel alteram perfectionem restringi non potest: praesertim cum omnia quae Deo tribuuntur, ut *θεοζην* & *καρποζην* accipienda sint, ut passim S. Dionysius docet. Praeterea eadem veritas insinuat in Scripturis, ubi cum Deus dicitur *omnipotens*. Si enim omnia potest, omnia in ipso continentur, omnisque rerum perfectio in ipso praexistit. Omnis enim perfectio effectuum praexistit in causa, vel formaliter, vel eminenter. Si omnis rerum perfectio in ipsius potentia continetur, etiam continetur in essentia, cum potentia non distinguatur ab essentia. Ipsa enim essentia, quatenus est productiva rerum, dicitur potentia non solum in Deo, sed etiam in rebus creatis: & quamvis nostro modo concipiendi ponatur distinctum attributum, hoc non refert, quia concipitur ut quodammodo manans ab essentia, & ita tota eius vis est ex essentia.

Neque solum ex infinitate potentiae recte colligimus absolutam infinitatem essentiae, sed etiam ex infinitate cuiuslibet attributi. Sapientia enim, iustitia, misericordia infinita non est accommodata vel commensurata nisi essentiae infinitae. Debet enim esse proportio inter essentiam & attributa, siue inter haec sit aliqua distinctio formalis, ut quidam volunt, siue non sit, ut infra ostendetur. Pari modo ex essentiae infinitate optime colligimus infinitatem attributorum, quia essentiae infinitae non respondent, neque commensurata sunt attributa perfectionis finitae. Ut omittam quod attributa nostro modo concipiendi manent ab essentia, vel potius per ipsam simplicem essentiae ratione Deo competant. Denique eadem infinitudo insinuat Exodi 3. ubi Dominus Moyse roganti nomen Dei respondit: *Ego sum qui sum*. vel ut LXX. vertunt, *Eγώ εις ος ειμι*, *Ego sum qui est*. Et paulo post: Sic dices ad eos: *Ος ειμι*, *Qui est misit me ad vos*. Hic Deus vocat se, *qui est*, tum quia sempiternus est, tum quia in ipso est plenitudo essendi, & ab ipso omne esse descendit, quasi dicat: *Ego sum is qui numquam incepit, numquam desinet, numquam mutabitur, sed sempiternus & immutabiliter est, & omne esse plenissime*

me

Magnum
cum Deo tri-
buitur quid
denotet.

Cap. I. 2. 5.
De diuinis
nominibus.

Resum. Phil. 1.
L. 1. 2. 5.

mè continet & præhabet; & à quo omne esse descendit: vt exponit Dionysius De diuinis nominibus cap. 5.

5 Infinitudo itaque diuinæ essentia, est omnis perfectionis & entitatis simplicissima & eminentissima complexio. *Quid infinitudo.* Dico *omnis perfectionis*, non solum increata, sed etiam creata. Quidquid enim est bonitatis, pulchritudinis, perfectionis, entitatis in creaturis, id totum multò perfectiùs & copiosiùs continetur in Deo. Vnde merito D. Gregorius Orat. in Natalitia de Deo loquens ait: Ὅλον ἡδὲ ἐν ἑαυτῷ συλλαβῶν ἐχθὲ τὸ εἶναι, μήτε ἀρχαίμων, μήτε παυσόδιμον, οἷόν τι πέλαγος ἐστὶν ἀσφρόντε καὶ ἀβεβύον. *Vniuersum esse in seipso nunquam inceptum, nunquam destitutum, complexus continet, tanquam infinitum quoddam & interminatum essentia pelagus.* Optimè pelagus essentia, quia infinita essentiarum, specierum, & perfectionum multitudo & varietas ibi reperitur, & eminentissimè continetur. Ob eandem causam à veteribus Philosophis vocatus est Deus τὸ πᾶν, id est, *vniuersum*, vt docet Eugubinus De perenni philosophia lib. 3. c. 8. quia vniuersa quæ aliquo modo esse participant, complectitur. Et in oraculo illo, *Magnus Pan mortuus est* (cuius meminit Plutarchus in lib. de Oraculorum defectu) Christus vocatur *magnus Pan*; vt quidam volunt, quia est omnium Dominus, & omnia in se continet: et si alij aliter illud intelligant. Eòdem iuxta multorum interpretationem pertinet illud quod Dominus ait Moyse Exodi 33. *Ego ostendam omne bonum tibi*, nimirum quia in Deo sunt omnia. Pulchrè in hanc sententiam Gregorius Nazianzenus in quodam carmine:

Σοὶ ἐνὶ πάντε μένει, σοὶ δ' ἀθροῦ πάντα δοῦλε.

Σὺ πάντων τέλος ἔσσι, καὶ εἰς, καὶ πάντα, καὶ ἄδην,

Ὅυχ' ἐν ἑῶν, ἢ πάντα κρατῶν με τί σε καλέσω

Τὸν μόνον ἀλλήλων;

In te omnia permanent, ad te confertim festinant omnia.

Tu omnium finis, tu vnus, & omnia, & nihil rerum,

Cum neque vnus sis, neque omnia, quem te appellem,

Qui solus innominabilis, & omninomius?

Dicitur esse *omnia*, qui omnia in ipso continentur, ita vt sit omnia formaliter vel eminenter. Dicitur esse *nihil rerum*, quia est supra omnia quæ à nobis concipi possunt. Simili modo dicitur *innominabilis*, & *omninomius*. et si enim plurimis nominibus appelleretur, vt à nobis aliquo modo concipi possit, nullum tamen nomen nullaque conceptio nostra illum exprimere potest prout est in seipso.

6 *Simplicissima complexio.* Non enim sicut mundus complectitur omnem

Simplicitas
diuina essen-
tia.

Deum per
simplex-
simam essen-
tiam esse
omnia.

omnem perfectionem rerum creaturarum per diuersas sui particulas
& formas: ita Deus per aliquam diuersitatem formarum vel par-
tium continet omnia, sed per vnā simplicissimam rationem suā
Deitatis, per quam est omnia formaliter vel eminenter. Nam per
rationem suā Deitatis non solum est Deus; sed etiam est omnipo-
tentia, bonitas, sanctitas, iustitia, misericordia; aīnitas, aterni-
tas. Deinde per eandem continet omne bonum Angelorum &
hominum, & totius creaturæ non solum existentis sed etiam possi-
bilis. Plurimis id locis tradit S. Dionysius Areop. nam lib. De di-
uinis nom. c. 5. ita scribit: Καὶ ὁ ὁ Θεὸς ἕως ἔσθ' ὧν, ἀλλ' ἀπλῶς & ἀπι-
ρωτῶς ὅλον ἐν ἑαυτῷ τὸ εἶναι συνεληφώς καὶ ἀρροληφώς. Deus non
quouis modo est ens, sed simpliciter & incircumscripte, totū esse in se pa-
riter cōplexus & anticipans. Anticipans, Græcè ἀροληφώς, quia prius-
quam haberent esse in seipsis, habebant esse in Deo. Et cap. 3. Εἰ δὲ
(λέγεται) ὅτι πάντα ἐν ἑαυτῷ ἔστι καὶ μιᾶς ἐνότητος ἀροληφῶν. Vnum dicitur,
quia est omnia vnice (seu simplici modo) secundum excellentiā vnus
vnitatis, id est, est omnia per eminentissimam vnitatem & simpli-
citatē suā essentia. & infra: Εἰς ἡμῶν ἐν ἑαυτῷ σιωπῆται, & ἀρρωτῶται
& ἀροληφῶν. In qua (vnitate diuina) omnia vnice sunt con-
iuncta, superunita, & præexistentia superessentialiter. Quibus ver-
bis excluditur omnis distinctio actu non solum realis, sed etiam
formalis vel modalis inter essentiam & attributa diuina, & ipso-
rum attributorum inter se. Si enim per vnā eminentissimē sim-
plicem vnitatem seu formam Deus est omnia, & omnia in illa sim-
plici vnitatem sunt eminentissimē coniuncta, vel potius vnum idem-
que; nulla est ibi formarum aut rationum formalium distinctio,
nulla diuersitas inter rationem formalem quā Deus est, & quā sa-
piens est; siue quā Deitas, & quā sapientia est. Longè perfectius est
& sublimius, omnia illa per vnā simplicissimam essentia ratio-
nem habere & esse, quā per diuersas vel qualitates, vel formas,
vel modos, qui essentiam veluti afficiant & modificent.

Idem aperte docet S. Augustinus lib. 6. De Trinit. cap. 7. Deus
multipliciter quidem dicitur, magnus, bonus, sapiens, beatus, verus, &
quidquid aliud non indigne dici videtur. Sed eadem magnitudo eius est,
quæ sapientia (non enim mole magnus sed virtute) & eadem bonitas
quæ sapientia & magnitudo; & eadem veritas, quæ illa omnia; & non est
ibi aliud beatum esse, & aliud magnum, aut sapientem, aut verum, aut
bonum esse, aut omnino ipsum esse. At si esset aliqua inter illa distin-
ctio, essentq; diuersæ rationes formales ex parte rei distinctæ, aliud
esset

Idem aperte docet S. Augustinus lib. 6. De Trinit. cap. 7.

effert ibi esse beatum, esse magnum, esse sapientem: sicut aliud in nobis est esse longum, figuratum, rectum, curuum, quæ non distinguuntur nisi formaliter. Idem eodem lib. & aliis locis sæpè repetit. S. Anselmus in Monologio c. 15. demonstrat omnia illa quæ Diuinitati tribuuntur, significare non qualitatem, vel modum, sed substantiam eius, & ipsam esse omnia illa summo modo: *Quidquid igitur, inquit, eorum de illa dicatur, non qualis vel quanta, sed magis quid sit monstratur. Sed palàm est, quia quodlibet bonum summa natura sit, summe illud est. Illa igitur est summa essentia, & summa vita, summa ratio, summa salus, summa iustitia, summa sapientia, summa veritas, summa bonitas, summa magnitudo, summa pulchritudo, summa immortalitas, summa incorruptibilitas, summa immutabilitas, summa beatitudo, summa aternitas, summa potestas, summa vnitas.* Et cap. 16. demonstrat quòd Deus sit hæc omnia per vnã simplicem rationem & considerationem: *Cum igitur illa natura nullo modo composita sit, & tamen omnimodo tot illa bona sit, necesse est vt omnia illa non plura, sed vnum sint. Idem igitur est quodlibet vnum illorum, quod omnia sunt simul, siue singula: vt cum dicitur iustitia, vel essentia, vnum significat quod alia vel omnia simul, vel singula.* Omnia itaque attributa sunt in Deo vna simplicissima ratio: & quodlibet vt est in Deo, essentialiter continet aliud, & omnia simul, & ipsa essentia intimè & formaliter includitur in ratione singulorum. Explicat id exemplo à contrario: *Secundum aliud, inquit, homo est corpus, & secundum aliud est rationale, & singulum horum non est totum quod homo. Illa vero summa essentia nullo modo sic est aliquid, vt illud idem secundum alium modum aut considerationem non sit: quia quidquid aliquo modo essentialiter est, hoc est totum quod ipsa est, &c.* Itaque per idem formaliter est sapientia, per quod est iustitia, & per idem est iustitia, per quod misericordia: & quodlibet horum essentialiter est totum quod Deitas, & omnia quæ Deitas. Idem docet præclare D. Bernardus Serm. 80. in Cantica: *Sola summa & increata natura, quæ est Trinitas Deus, hanc sibi vendicat meram singularem, suæ essentie simplicitatem, vt non aliud & aliud, non sibi & alibi, sed ne modo quidem & modo inueniatur in ea, nempe in seipso manens, quod habet est, & quod est, semper & vno modo est. in ea & multa in vnum, & diuersa in idem rediguntur, vt nec numerositate rerum sumat pluralitatem, nec alterationem de variatione sentiat.* Et infra: *Iam de magnitudine, bonitate, iustitia, sapientiaq, idem per omnia quod de Diuinitate sentimus, vnum in Deo sunt & cum Deo. Nec enim aliunde bonus,*
quàm

quàm unde magnus: nec aliunde iustus aut sapiens, quàm unde magnus & bonus: nec aliunde denique simul hæc omnia est, quàm unde Deus; & hæc quoque non nisi seipso. Hic Bernardus per simplicissimam essentiam, quæ Deus & Deitas est, ista omnia competere asserit. Vide eundem lib. 5. De consideratione, paulò ante medium.

Probat
ratione.

Idem ipsa quoque ratio conuincit. Nam longè perfectius & eminentius est, per vnam simplicissimam & illimitatam formam omnia ista habere, quàm per formas seu rationes diuersas, & quodam modò limitatas, vt optimè docet B. Bernardus Serm. illo 80. sub finem, estque per se euidens. at si esset aliqua distinctio in Deo inter attributa & essentiã, Deus non haberet omnia ista per vnam simplicissimam rationem formalem, sed per diuersas, & in ratione entis limitatas. Per aliam enim esset Deus, per aliam sapiens, per aliam iustus, &c.

Deinde si est aliqua distinctio actualis inter attributa & essentiam, quomodo non est ibi vera compositio? quomodo Deus non erit compositum quiddam ex multis distinctis & limitatis rationibus vel formis? Nec refert, quòd inter illa non sit magna distinctio: Quando enim plura ad vnius integritatem constituendam concurrunt, ad compositionem sufficit quæuis illorum distinctio. Si enim est magna distinctio, efficiet vt magna sit compositio; si parua, efficiet vt compositio quoque sit parua, non tamen efficiet quin sit vera compositio repugnans simplicitati. Quid enim aliud est esse simplex, quàm nullo modo compositum ex rebus distinctis? Sic inter quantitatem & figuram, inter animam & animationem, inter formam & informationem est compositio, etsi minima sit, & solùm formalis distinctio. Cur non similiter inter diuinam essentiam & sapientiam, si inter illa est formalis distinctio: In rebus enim creatis, omnis distinctio actualis, vel est realis propriè, qualis est inter rem & rem, vel est modalis, qualis est inter rem & rei modum, vt optimè ostendit Suarez in sua Metaphysica: & vtraque sufficiens est ad veram compositionem. Cur non similiter in Deo sufficiens erit? Vt enim minima sit illa distinctio, erit tamen modalis, & attributa essentiam veluti modi quidam & determinationes illius efficiend.

Suarez dif.
p. 67.

Tertiò, Si essentia diuina distinguitur formaliter à sapientia & ceteris attributis; ergo ipsa per se ipsam non est sapientia aut sapiens, sed per aliquid superadditum: imò nec sapientia erit. Nam rationes formaliter distinctæ de se mutuo in abstracto non dicuntur.

tur. Quantitas enim non est sua figura, nec anima est sua animatio, nec accidens sua inhaerentia. Nec ergo Deitas erit sua sapientia, saltem proprie & formaliter. Itaque haec locutio, Deus est sapientia, Deus est misericordia, exponenda erit per concretum, Deus est sapiens, Deus est misericors: quod detestatur D. Bernardus Serm. illo 80. in fine: vbi contra Gilbertum Porretanum ostendit, illas locutiones in abstracto esse propriissimas; & concreta potius esse exponenda per abstracta, quam abstracta per concreta.

Quarto, Denique posita distinctione, non potest concipi quomodo non sit ibi vera productio, qua ab essentia emicent & pullulent veluti quaedam illius proprietates & modi resultantes. Non enim ab extrinseco proueniunt, sed ab intrinseco, & ab ipsa essentia, in qua tamquam in radice continentur. Itaque cum ab hac dependeant, & ab ea verè & proprie distinguantur, cur non dicentur proprie ab essentia produci, & ab ea oriri? at hoc nefas est dicere, cum nihil ibi praeter Filium & Spiritum sanctum sit productum. Omitto alia, quae aduersus hanc imaginationem eminentissimae illi simplicitati indignam adferri possent.

9 Nec obstat quod diuina essentia & attributa, vt à nobis concipiuntur, nostrisque conceptibus obiciuntur, ratione formali distingui videantur: id enim ipsorum simplicitati & perfectissimae unitati minimè officit. Ratio est, quia id non prouenit ex eo quod inter illa sit aliqua in re distinctio vel diuersitas; sed ex mentis nostrae imbecillitate, quae diuina concipere non potest prout in seipsis & in sua celsitudine existunt, seu secundum altissimum modum & simplicitatem quam ex parte rei habent, sed solum ex analogia ad res creatas, quatenus per eas aliquo modo representari & adumbrari possunt. In rebus autem creatis, essentia distinguitur à suis perfectionibus quibus ornatur; & ipsae perfectiones inter se distinctae sunt. Hinc fit vt essentia diuina concipiatur à nobis tamquam distincta à sapientia, bonitate, iustitia, misericordia, ceterisque attributis: & haec ipsa attributa concipiuntur tamquam distincta inter se: cum tamen ibi nulla sit distinctio aut varietas, sed summa simplicitas. Nam Deus per simplicissimam suam essentiam formaliter est sapiens, bonus, iustus, misericors; atque adeo ipsa sapientia, bonitas, iustitia, misericordia, &c. Quatenus enim essentia diuina in Deo praestat id quod in rebus creatis praestat sapientia, siue in actu primo, siue in actu secundo, dicitur sapientia: vt verò eadem praestat id quod in nobis misericordia, iustitia, sanctitas, dicitur mi-

*Cur diuina
perfectiones
concipiuntur
vt distincta.*

sericordia, iustitia, sanctitas, &c. Quod enim diuersæ perfectiones formaliter præstant in rebus creatis, idem in Deo præstat formaliter vna simplicissima essentia; sed modo eminentissimo & illimitato.

Ex quibus patet, etsi illæ perfectiones, quæ à nobis vt distinctæ & limitatæ concipiuntur, verè sint in Deo; in ipso tamen non esse vllò modo ex parte rei distinctas actû, aut limitatas in ratione entis, nec habere illum modum essendi in Deo, quo nostris conceptibus obiiiciuntur: nec etiâ esse similes vllò modo vt sunt in Deo, & vt à nobis concipiuntur; ac proinde ex conceptuum distinctione non posse inferri distinctionem obiectorum ex parte rei.

Neque in rebus diuinis tantum locum habet, vt ea quæ in re non distinguuntur, in conceptu sint distincta; sed etiam passim in rebus creatis. Gradus enim superiores & inferiores non distinguuntur actû ex parte rei, iuxta veriore sententiam, cum etiam in rebus simplicissimis, vt in Angelo, anima, & similibus reperiantur: sed sunt vna eademque natura considerata, vt cum pluribus vel paucioribus similitudinem habet, vel vt principium diuersarum proprietatum, quæ in pluribus vel paucioribus reperiuntur. Sic enim natura Petri consideretur vt est res vna demonstrabilis, & ad omnibus aliis distincta, constituit gradum indiuidui: si vt similis naturæ quæ in alijs hominibus, seu vt principium vtendi certo modo ratione (quod solis & omnibus hominibus competit) sic constituit gradum specificum naturæ humanæ: si vt principium sentiendi (quod commune omnibus animantibus) constituit gradum animalis: si vt principium functionum animæ vegetantis (quæ communes animalibus & plantis) constituunt gradum viuentis: si vt similis alijs rebus corporeis, gradum corporis: si vt res per se existens, sicut omnes aliæ substantiæ, gradum substantiæ. Itaque vna eademque natura quamuis simplicissima, vario modo inadæquatè concepta & considerata, diuersos gradus constituere potest, qui solum nostris conceptibus distinguuntur. Simili modo cum vna eademque res diuersi generis effectus vel actus habet (sicut accidit in anima) concipimus in illa diuersas potencias: cum tamen valdè verisimile sit ipsam simplicem rei essentiam posse illos effectus vel actus producere.

Denique si ex diuersitate conceptuum sequeretur subesse distinctionem formalem obiectorum ex parte rei: non solum attributa diuina inter se distincta forent, sed etiam gradus superiores & inferiores, qui in singulis attributis concipiuntur. Item omnes re-

rum notiones vel ideæ, & omnia iudicia de omnibus rebus futuris, & omnes actus liberi. Hæc omnia inter se formalem distinctionem haberent, & ita in Deo essent res infinitæ formaliter inter se distinctæ. Nec vlla creatura esset tam multiplex & varia, quàm fit ipse Deus; quod est absurdum. Longè enim eminentius Deoque dignius est, vt ipse per simplicem suam essentiam omnia illa sit, possit, & habeat, quæ creatura per distinctas perfectiones & actus.

CAPVT II.

Deum ratione sua infinitatis esse incomprehensibilem.

- 12 **C**ONSIDERANDVM est, Deum quatuor modis dici incomprehensibilem, *loco, tempore, intelligentia, & amore.* *Loco*; quia nullus locus, nullum spatium tam magnum cogitari potest, quin Deus illud excedat, & extra reperiatur. *Tempore*; quia excedit omnia tempora, vt pote ante omnia tempora quæ mente concipi possunt, & omnibus temporibus in futurum posterior. *Intelligentia*; quia nullus intellectus creatus ipsum potest comprehendere, sic vt nihil Dei illum lateat. *Amore*; quia omnem amorem excedit, ita vt nulla mens creata illum pro dignitate amare possit. Omnes hi modi incomprehensibilitatis sequuntur ex eius infinitate: sed nos hęc potissimum agimus de tertio, quo Deus dicitur *incomprehensibilis* omni intellectui creato. Hoc modo Dionysius & Damascenus Deum dicunt esse ἀγτάληπτος, ἀείληπτος, ἀεργόετος.
- 13 **D**ico, *omni intellectui creato.* Nam suo intellectui Deus non est incomprehensibilis, sed perfectè (vt sic loquar) comprehensibilis. Totam enim profunditatem & immentitatem diuinæ essentiæ exhaurit diuinus intellectus, eique se exæquat, & eam intra se concludit. Nam infinitum infinito non est infinitum, sed quasi finitum. Quod alta mente intellexit S. Augustinus cum ait: *Quapropter si quidquid comprehenditur, scientis comprehensione finitur: profectò omnis infinitas quodam ineffabili modo finita est; quia scientiæ ipsius comprehensibilis ratio est.*

Deus quatuor modis incomprehensibilis.

Deus sibi est comprehensibilis.

Augustinus lib. 12. De ciuit. c. 10.

Porro Deum menti creatæ incomprehensibilem esse, multis locis docet Scriptura: vt cum dicit, illum *incomprehensibilem cogitatu.* & *incomprehensibilia esse iudicia eius.* & *ipsum lucem inhabitare inaccessibilem.* Idem plurimis locis docet Dionysius, & maxime lib. De mystica Theologia: vbi totus est in eo, vt ostendat Deum esse infi-

Jerem. 32.
Rom. 11.
1. a Tim. 6.